

Beheervisie Bos Voordaan

Deze beheervisie is tot stand gekomen in overleg met de klankbordgroep die hiervoor door het college van burgemeester en wethouders van de Gemeente De Bilt in het leven is geroepen. In de klankbordgroep hebben de volgende personen en instanties zitting genomen:

. mevrouw D. Schmalschläger	gemeenteraad De Bilt
. de heer N. Jansen	gemeenteraad De Bilt
. de heer A. Doedens	gemeenteraad De Bilt
. de heer W. van Schaik	Stichting Brigida
. de heer T. Pons	Stichting Groenekans Landschap
. mevrouw A. Vroon	Stichting Groenekans Landschap
. de heer S. Boers	Gemeente De Bilt
. de heer. R. Engbers	Engbers Bosbeheer

Het bureau Engbers Bosbeheer (EBB) heeft de beheervisie in concept opgesteld, waarna deze is aangepast op basis van de op- en aanmerkingen die gemaakt zijn tijdens het derde overleg van de klankbordgroep.

In de beheervisie worden de functies van Bos Voordaan omschreven en de daarvan afgeleide beheerdoelstellingen. De functies en de beheerdoelstellingen vormen de peilers waarop de beheervisie is gebaseerd. De visie vormt vervolgens weer het kader voor het te ontwikkelen beheer- en werkplan voor Bos Voordaan. Alle beheermaatregelen in het beheer-/werkplan zijn hierop geënt.

1.0 Functies Bos Voordaan

De te vervullen functies van Bos Voordaan zijn:

1. Cultuurhistorische en landschappelijke functie.
2. Lokale natuur-en ecologische functie met als afgeleide (in hoge mate) de belevingswaarde.
3. Extensieve (regionale) recreatieve functie.

Van de functies is cultuurhistorie het belangrijkste, maar de andere twee (natuur/ecologie en recreatie) zijn direct afgeleide doelstellingen. De ene functie sluit de andere niet uit!

Hierbij dient verder opgemerkt te worden, dat de belevingswaarde niet alleen door de natuur- en ecologische functie wordt beïnvloed, maar dat ook de andere twee functies daarop hun weerslag hebben.

2.0 Beheerdoelstellingen

De genoemde functies leiden tot de navolgende beheerdoelstellingen voor Bos Voordaan:

1. Het accentueren van de cultuurhistorische en landschappelijke waarden door middel van daarop gerichte beheermaatregelen.
2. Het maximaliseren van de natuurwaarden en de ecologische waarden met als afgeleide de maximalisering van de belevingswaarden door middel van natuurbegeleidend (kleinschalig) bosbeheer.
3. De toegankelijkheid alsmede de bekendheid van het Bos Voordaan gericht op extensieve (regionale) recreatie uitdragen.
4. Het stimuleren van de cultuurhistorische, landschappelijke en ecologische interactie tussen het Bos Voordaan en de directe omgeving en vice versa.
5. Het duurzaam communiceren met belanghebbenden inzake de uitvoering van het bos- en landschapsbeheer waardoor de consistentie daarvan wordt gewaarborgd.

3.0 Beheervisie

3.1 Beheervisie ten aanzien van de beheerdoelstellingen 1 tot en met 4

Het beheer vindt plaats op basis van natuurbegeleidend bosbeheer met specifieke beheermaatregelen die de oorspronkelijke landschappelijke inpassing van het landgoed versterkt vanuit cultuurhistorisch oogpunt.

Natuurbegeleidend bosbeheer is een integraal bosbeheer waarbij maatregelen worden genomen die:

- de cultuurhistorische waarden,
- de ecologische waarden / natuurwaarden en
- de recreatieve waarden

doen verhogen onder de heersende groeiplaatsomstandigheden.

Kenmerk van natuurbegeleidend beheer is, dat natuurlijke processen worden gestimuleerd, soms door menselijk ingrijpen, soms door niets te doen. Voor Bos Voordaan wordt in geen geval invloed uitgeoefend op de natuurlijke successie van het gebied, noch worden ingrepen gedaan in de water- en voedingsstoffenhuishouding. De na te streven bosbeelden (kortweg: de streefbeelden) zijn dan ook conform de op dat moment aanwezige fase van het bos(deel).

Eén en ander houdt in dat bosdelen verkerend in de boomfase weinig gelaagdheid kunnen bezitten. Delen in de aftakelingsfase kenmerken zich door verhoudingsgewijs veel (staand) dood hout en derhalve veel dynamiek met mogelijk een grotere gelaagdheid. Verschuiving van soortensamenstelling in de tijd is een gevolg van natuurlijke processen en is derhalve gewenst. Delen van Bos Voordaan terugbrengen in de successie (kapvlakten creëren of intensief ingrijpen in de soortensamenstelling) wordt niet als gewenst beschouwd. Gewenst is Bos Voordaan te laten ontwikkelen in de successie die past bij de daar geldende PNV (Potentieel Natuurlijke Vegetatie) en heersende groeiplaats-omstandigheden.

De geldende PNV-typen betreffen:

- Vak 1:
 - Berk-Eik-Els gezelschap (Betulo-Quercetum-Alnetosum), en wellicht
 - Berk-Eik gezelschap (Betulo-Quercetum (molinetosum=natte(re) variant)).
- Vak 2 en3:
 - Beuk-Eik gezelschap (Fago-Quercetum (molinetosum)), en wellicht plaatselijk
 - Kers-Es gezelschap (Pruno-Fraxinetum).

Alle ingrepen, geënt op het natuurbegeleidend beheer, zijn ingegeven door "het spelen met licht". Door meer of minder lichttoetreding en door middel van meer, minder of niet vrijstellen van gewenste bomen of boomgroepen wordt gestuurd richting het streefbeeld. Ingrepen die op basis van natuurbegeleidend beheer gewenst zijn, dienen gericht te zijn op:

- het stimuleren van de natuurlijke successie;
- het vrijstellen van bomen of boomsoorten die het streefbeeld opleveren;
- het vrijstellen van markante bomen of (bij voorkeur) boomgroepen teneinde de belevingswaarden van het geheel te vergroten.

Om vanuit cultuurhistorisch perspectief de landgoedsfeer van Bos Voordaan te optimaliseren is naast de beheermaatregelen voortvloeiend uit het natuurbegeleidend beheer nog een aantal specifieke beheermaatregelen noodzakelijk. Deze maatregelen richten zich met name op het in stand houden, accentueren of versterken van:

- de lanenstructuur;
- de waterpartijen;
- de kenmerkende flora voor Bos Voordaan.

Dit betekent, dat de aanwezigheid van exoten (soorten die hier niet van nature voorkomen) niet per definitie wordt uitgesloten. **Exoten zijn zowel cultuurhistorisch, natuurecologisch als recreatief verantwoord mits de betrokken boom vitaal is en dus toekomstkansen heeft.** Uitgangspunt hierbij is dat de betreffende exoot een substantiële bijdrage levert aan het gewenste streefbeeld. Het gaat daarbij om de bestaande situatie; het aanplanten van exoten is derhalve geen uitgangspunt.

Inzake het vergunningtraject voor het vrijstellen van bomen geldt dat in bospercelen die onder de Boswet vallen geen melding bij Dienst Regelingen hoeft plaats te vinden zolang de ingreep gericht is op de verhoging van de kwaliteit van de blijvende opstand. Voor Bos Voordaan betreft dit de vakken 1 en 2. Vak 3 ligt binnen de bebouwde kom van Groenekan en valt daardoor niet onder de Boswet. Voor het vellen van bomen in vak 3 moet derhalve een vergunning worden aangevraagd op basis van de vigerende A.P.V. (Algemene Plaatselijke Verordening).

Uiteraard dienen alle beheermaatregelen te worden uitgevoerd met in achtneming van de Flora- en faunawet. Voorafgaande aan een beheermaatregel, waarbij er redelijkerwijs van kan worden uitgegaan dat invloed uitgeoefend wordt op de flora of fauna, dient een inventarisatie en rapportage plaats te vinden minimaal conform de Gedragscode Zorgvuldig Bosbeheer. Op basis van de Zorgvuldigheidsnormen bosbeheer binnen het kader van de Flora- en faunawet is deze gedragscode

opgesteld. De code is de uitwerking van de Zorgplicht zoals is gesteld in de Flora- en faunawet. Deze code is in de brief van 2 maart 2005 met kenmerk DN 2005/938 van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit door minister dr. C.P. Veerman goedgekeurd. Door bij werkzaamheden in het kader van (bos)beheer deze gedragscode in acht te nemen, worden zorgvuldigheidsvoorwaarden voldoende nageleefd. Dit heeft tot gevolg dat (bos)werkzaamheden die worden uitgevoerd met inachtneming van deze Gedragscode geen strijd opleveren met de doelstellingen van de Vogelrichtlijn, de Habitatrictlijn of de Flora- en faunawet.

Het bos is, op wegen en paden, opengesteld voor wandelaars (met aangelijnde honden) en fietsers; niet voor gemotoriseerd verkeer en ruiters. Hierop dient handhavend te worden opgetreden.

3.2 Beheervisie ten aanzien van beheerdoelstelling 5 (communicatie)

Omdat het beheer van Bos Voordaan wordt gefinancierd uit publiekrechtelijke gelden, is het van groot belang dat de Gemeente De Bilt met belanghebbenden duurzaam, helder en efficiënt hierover communiceert. Het beheer dient plaats te vinden op basis van een door de Raad geaccordeerde beheervisie en een daarop geënt beheerplan. Het beheerplan is representatief voor een periode van vijf jaar. Hierdoor wordt het mogelijk in te spelen op veranderende aanspraken of inzichten zonder daarmee de consistentie van het beheer uit het oog te verliezen. De vertaalslag van het beheerplan naar de uitvoering dient zorgvuldig te worden omschreven. **Een wezenlijk onderdeel daarvan is een goede blesinstructie of uitvoeringsinstructie, die daarom in het beheerplan zal worden opgenomen.** In het veld gemaakte keuzes inzake vrij te stellen bomen (de zogenaamde Toekomst- of Beheerbomen) moeten duurzaam worden gemarkeerd.

Dit heeft de volgende praktische voordelen:

- communicatie met belanghebbenden inzake de gemaakte keuzes met betrekking tot het beheerplan, de streefbeelden, de beheerdoelstellingen en de beheervisie zijn helder te voeren;
- het bosbeheer wordt consistent uitgevoerd. Eenmaal gemaakte keuzes zijn vastgelegd voor de toekomst. Uiteraard kan zo nodig worden bijgestuurd, doch de hoofdlijn voor het bosbeheer is hiermee uitgezet;
- het bosbeheer is eenvoudig over te dragen, daardoor minder kwetsbaar en afhankelijk van één persoon, hetgeen de consistentie van het beheer ten goede komt.

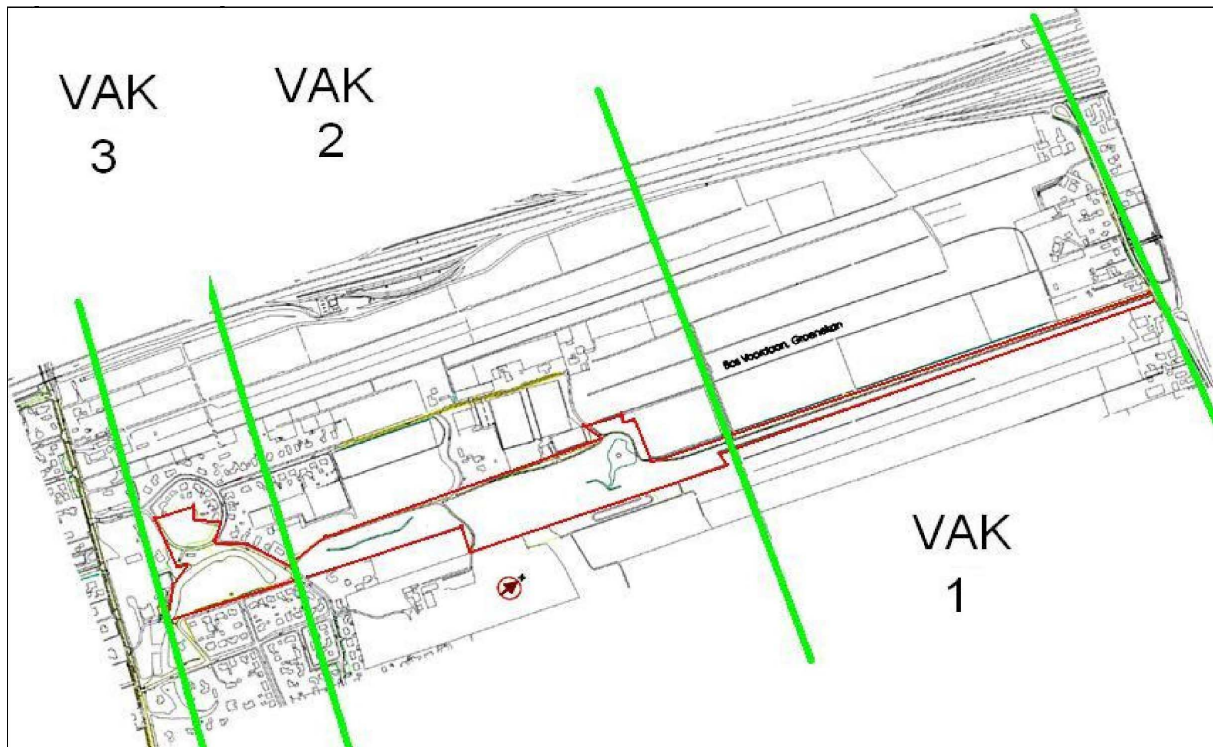
Naast de hiervoor beschreven communicatievormen wordt aanbevolen een "hand-out" versie (bijvoorbeeld een folder) van het beheerplan voor de burger samen te stellen. Hierbij is van belang dat beknopt en op een begrijpelijke, speelse wijze het beheer van Bos Voordaan uiteen wordt gezet. Deze informatie vormt tevens de basis voor een te plaatsen informatiepaneel bij de ingang van Bos Voordaan bij zowel de Vijverlaan als de Nieuwe Weteringseweg.

Alle communicatie met het publiek en belanghebbenden is gericht op transparantie inzake het beheer van Bos Voordaan, waardoor de voortgang van het beheer niet in het gevaar komt. Centraal doel is hierbij dat de gewenste functies van Bos Voordaan zich optimaal ontwikkelen.

4.0 Streefbeelden

De definiëring van de streefbeelden waarop de beheervisie is geënt, vloeit voort uit de functies en de beheerdoelstellingen. Er worden drie vakken onderscheiden (zie figuur 1), te weten:

- Vak 1: Singelachtig element (smal landschappelijk element tot aan de Nieuwe Wetering)
- Vak 2: Parkbos (deel vanaf de Vijverlaan tot aan deel 1)
- Vak 3: Park(bos) (deel ten zuidwesten van de Vijverlaan, binnen de bebouwde kom van Groenekan)

Figuur 1. Indeling in beheervakken Bos Voordaan

4.1 Beheervak 1

Het streefbeeld voor beheervak 1 kan als volgt worden weergegeven.

In het open landschap een prominente aanwezige beukenlaan (met pleksgewijs eiken). De kronen van de laanbomen zijn volkomen vrijgesteld. Hierbij dient te worden voorkomen dat de stammen van de beuken te veel bezonning krijgen. De kans op zonnebrand van de stam is bij deze soort aanzienlijk, hetgeen de vitaliteit ernstig doet verminderen met algehele sterfte tot gevolg. Indien verjonging van de laan aan de orde is, wordt dit sectioneel uitgevoerd, bij voorkeur aan weerszijde van de laan tegelijkertijd, dus niet boomsgewijs. De plantafstand en, indien van toepassing, plantverbanden van eertijds worden gehandhaafd. De belendende beplanting, aan de rand van het element en grenzend aan de weiden, is transparant en wordt deels als hakhout beheerd, deels als mantelvegetatie. In de randen van het beheervak is sprake van bezonning van de bosbodem. Hierdoor wordt de biotoop, in combinatie met de aangrenzende watergangen, geschikt(er) voor amfibieën en reptielen (o.a. de ringslang).

Het beheervak is voor zowel ruiters als gemotoriseerd verkeer niet opengesteld. De asfaltverharding van het fietspad past bovendien niet in het streefbeeld. Op den duur is het streven deze verharding te verwijderen en te vervangen door een beter in het landschap passende semiverharding. Dit heeft echter geen prioriteit. Deels omdat momenteel de baten niet tegen de kosten opwegen en bovendien is daarvoor medewerking nodig van het recreatieschap, de beheerder van het fietspad. Daarbij moet extra worden gelet op de maatvoering van het pad. In de loop der jaren is het pad steeds breder geworden. De toegankelijkheid voor gemotoriseerd verkeer moet beperkt blijven. Met een vestiging van een 'recht van overpad' kan dit nog beter worden gerealiseerd. In het beheerplan zal een maximale breedte voor het pad worden opgenomen.

Bij de ingang van het beheervak, aan de Nieuwe Weteringseweg, is een informatiebord aanwezig waarop het beheer wordt uiteengezet.

4.2 Beheervak 2

Het streefbeeld voor beheervak 2 kan als volgt worden weergegeven.

Parkbos met een duidelijke bosstructuur verkerend in de boomfase en pleksgewijs in het begin van de aftakelingsfase. Lokaal heeft zich eveneens de volgende generatie bos aangediend. Vitale bomen van gewenste houtsoorten zijn vrijgesteld in een mate die houtteeltkundig verantwoord is voor de betreffende soort. Vitale inlandse eiken hebben hierbij de voorkeur boven beuken. Gestuurd wordt op minimaal het behoud van het aandeel inlandse eik. Voorwaarde hierbij is echter wel een vitaliteit die goede toekomstverwachtingen heeft.

Markante bomen en boomgroepen zijn vrijgesteld. Er is sprake van verticale gelaagdheid. Pleksgewijs is een kruiden-, struiken en boomlaag aanwezig. Overmatige hulst- en taxusbepanting is pleksgewijs verwijderd om de kenmerkende narcissencultuur (overblijfsel uit het verleden) als cultuurhistorisch element duurzaam en kostenextensief in stand te houden.

Dood hout wordt vanwege de natuurwaarden wel toegestaan. Om cultuurhistorische redenen dient dit echter beperkt te blijven. De Zorgplicht ten aanzien van bomen mag daarbij niet in het geding komen. De kronen van de laanbomen zijn volkomen vrijgesteld. Bosranden zijn als mantelvegetatie beheerd waarbij de bosbodem maximaal 40% is bedekt door de kroonprojectie. Hierdoor vindt onder andere een toename van bezonning van de bosbodem plaats waardoor de biotoop geschikter is voor amfibieën en reptielen. **Hierbij dient rekening te worden gehouden met de gevoeligheid voor zonnebrand van de beuken.**

De onverharde paden zijn in profiel (tonrond) gebracht, waardoor een betere afwatering plaatsvindt. Pleksgewijs zijn de paden hersteld met een nader te bepalen semiverhardingsmateriaal.

De grote vijver wordt gevoed met nutriëntenarm kwelwater. Bij uitzondering kan gedurende langere droogte-perioden toestroom met oppervlaktewater plaatsvinden. Terughoudendheid is hierbij gewenst in verband met de nutriëntenrijkdom van het oppervlaktewater. Baggerwerkzaamheden van de grote vijver zijn **in de eerste beheerperiode van 5 jaar** niet uitgevoerd en ook niet gewenst in verband met het verstoringseffect op flora en fauna. **Ook naderhand zal bij baggeren rekening gehouden moeten worden met de ecologische belangen.** De watergang die centraal door dit vak loopt is elk jaar geschoond om voldoende waterbergende capaciteit te houden teneinde verdroging tegen te gaan. De schoningswerkzaamheden zijn tussen 1 september en 15 oktober uitgevoerd met kleinschalige apparatuur. Dit geldt ook voor de watergang die zich ten oosten van het onderhavige vak bevindt. **Om praktische redenen is de watergang aan de westkant nog niet geschoond. Het streven is, geënt op de cultuurhistorie, de sloot weer open te maken, waarbij schade aan de bosrand en aan de bomen moet worden voorkomen en me inachtneming van de kosten die daarvoor gemaakt moeten worden.**

Bij de ingang van het beheervak, aan de Vijverlaan, is een informatiebord aanwezig waarop het beheer wordt uiteengezet.

Het beheervak is voor zowel ruiters als gemotoriseerd verkeer niet opengesteld.

4.3 Beheervak 3

Beheervak 3 wordt gekenschetst als park(bos) dat als streefbeeld "onderdoorkijkbos" heeft.

Het park(bos) bestaat uit met name inheemse en vrijgestelde markante loofbomen en vooral loofboomgroepen, bij voorkeur met een grote afmeting, en een open structuur, dat een "Haarlemmerhoutachtige sfeer" uitademt. Een stakenfase als bosstadium wordt in het park(bos) als niet gewenst beschouwd evenals een aaneengesloten hulst- en taxusbepanting. Indien verjonging plaats moest vinden, dan is dat boomsgewijs uitgevoerd door middel van het inbrengen van groot plantsoen (zogenaamde veren). Het bos is open en transparant waardoor het zichzelf als het ware "openstelt" voor het publiek. Een benauwend en donker bos, zoals dat thans het geval is en als beklemmend wordt ervaren, moet worden vermeden.

Het open bos is eveneens van belang om de kenmerkende narcissencultuur als cultuurhistorisch element duurzaam en kostenextensief in stand te kunnen houden. De padenstructuur is kenmerkend met vooral doorkijkjes naar de waterpartij, markante bomen en boomgroepen. De waterpartij wordt bij voorkeur voorzien van niet-eutroof water (kwelwater). Het peil dient minimaal 1 meter boven waterbodemniveau te bedragen. Het water is zoveel mogelijk geëxponeerd aan het zonlicht. Op markante punten zijn recreatieve voorzieningen geplaatst in de vorm van een aantal banken (in Engelse stijl).

Het creëren van verjongingsgaten past niet binnen het gebruik van het vak. Het vak is daarvoor te klein en één en ander komt "gekunsteld" over. Daarnaast zijn de resultaten van een dergelijke ingreep

in het verleden niet succesvol gebleken waardoor verruiging is opgetreden. Gestuurd is en wordt op markante bomen en boomgroepen, transparantie, inheemse soorten, mengsoorten, een enkele beeldbepalende exoot (onderstreping landgoedkarakter) en een heldere padenstructuur met enkele recreatieve voorzieningen. Eén en ander heeft geleid tot een parkachtig karakter van het onderhavige landgoeddeel.

Het beheervak is voor zowel ruiters als gemotoriseerd verkeer niet opengesteld.

5.0 Financiële consequenties

De visie en de doelstellingen zijn helder, maar de financiën zijn waarschijnlijk de beperkende factor. Afgesproken wordt de visie en doelstellingen ter vaststelling aan de raad voor te leggen, waarbij wordt aangegeven, dat de financiële paragraaf nog nadere uitwerking behoeft. De haalbaarheid is in het geding; voor een goed oordeel is een gedetailleerde exploitatieopzet nodig. Door te schuiven met de beheertermijn en de prioriteitenstelling bij de maatregelen kunnen de jaarlijkse kosten worden verminderd. Hiervoor is eerst het beheerplan nodig.